

Lucia står för dörren och det är dags för kortversionen av Gränö del 2.

Denna gång handlar det om fem hus som ligger på Gränö och sedan lite kort om Gränös strategiska läge mellan Dalarö och Stockholm

Förbi Dalarö gick den stora farleden mot Stockholm via Stavnäs över Nämdö och Jungfrufjärden. Via Ingaröfjärden och Baggensstäket gick en väl använd och skyddad farled. Från Dalarö kunde man på 1630 talet åka med täckt roddbarkas in till Stockholm via Baggen, Stäket och Skursundet. Det var officerare från flottan, tjänstemän från Stora Sjötullen i Dalarö, (1636) samt lotsar som behövde ros till och från Stockholm. Omvänt kunde de tidiga sommargästerna på 1800 talet ta sig ut från Stockholm till Dalarö, först hjulångare och sedan med ångbåt.

Man kan tycka att Gränö arkipelagen ligger nära fastlandet och Stockholm. Men som nästan alla öar har den ett utsatt läge för väder och vind och dessutom är den omgiven av stora öppna fjärdar!

Att med egen båt ta sig över Gränöfjärden /Erstaviken/Ingaröfjärden är ett vågspel om det blåser mer än 20 meter per sekund. Det är en påminnelse om de hårda villkor (speciellt förr) som tillvaron ute på öarna i havsbandet innebar. Idag har vi GPS/Radar/mobiltelefon och sjöräddning men trots det känns det obehagligt för många, förr fick man lita på sin egen kapacitet och sitt omdöme.

Det är inte enkel att bo och leva i skärgården, allt är liksom lite kärvare här ute. Vattnet i havet kyler på vår och försommar, vilket gör det kallare än på fastlandet, förvisso är det en motsatt effekt på hösten. Skulle skärgården drabbas av storm med orkanvindar blir det snabbt besvärligt. Försvinner elen måste man ha alternativa värme och strömkällor.

Fem hus på Gränö

Att det blir just dessa hus handlar mer om att de representerar olika tidsepoker. Först kommer en mycket kort historik om huset från Elgholmen som troligtvis flyttades hit 1720. Idag är det ursprungliga huset nedmonterat och återuppbyggt med mestadels nytt material.

Dessa berättelser är skrivna av respektive fastighetsägarna utom Villa Berglunda som är skriven av Karin Berglund som är en tidigare ägare. Berättelserna är mer omfattande, men jag har valt att bara ta med ett urval av texterna eftersom detta är en kortversion

Gränö 1:210 text Börje Blomdahl

En kort historik över Blomdahls äventyr på Gränö.

1994 På hösten övertog vi Fastigheten Gränö 1:210, Ornö Krog och Fiskarstugan.

1995 Inredde vi sjöboden till bostad och planerade för övriga byggnader.

1999 Blev vårt lilla "Millennium 2000 huset" klart. Gudrun, jag och våra hundar kunde sova där under nyårsnatten till det nya Millenniet.

2002 Byggde vi Sjöstugan.

2005 Byggde vi Ladan och började riva Fiskarstugan. En antikvarisk utredning gjordes innan stugan revs.

2006 Fiskarstugan timrades under vintern-våren i Hälleforsnäs.

2006 Undersommaren och hösten byggdes Fiskarstugan upp på Gränö.

2007 Skorstenar och spisar blev färdiga under hösten. Vedboden byggdes.

2008 El installerades i Fiskarstugan.

2009 Byggdes trappan upp till loften på Fiskarstugan av Kurt Nilsson. Köket installerades och vatten drogs in.

2010 Byggdes Vedboden om med plats för lilla traktorn och vi flyttade in i Fiskarstugan.

Beträffande Fiskarstugan så konstaterades att huset var mycket dåligt och vi beslöt bygga ny timmerstomme. Vi kunde dock behålla takbjälkarna och innertaket som efter lite omsorg monterades på nytt. Tegeltaket, som är märkt från Tegelbruket i Tyresö, är samma, kompletterat med lika tegel från gamla tegelbruket i Berga utanför Åkers Styckebruk. Alla tegelstenar till spisar och skorstenar är det ursprungliga som återanvänts. Några av stenarna återfinns vid Ava och Bob Lindstams vedspis på Gränö. De gamla stenarna bedömde muraren var av mycket bättre kvalitet än moderna stenar dock större och tyngre. Efter första dagens murande fick han träningsvärk och sendrag i vänstra handen. Han var inte van att lyfta de tyngre stenarna.

Gränö 1:207 Södra vikens östra del text Karin Berglund "Villa Berglunda" byggd 1909 och är Gränös första sommarvilla

Pappa Rikard sa "Jag tar nästa bit" och gjorde ett streck på kartan norr om Erik Strömbäck Det blev Gränö 1:207 där "Villa Berglunda" byggdes och var klar 1909. (Rikard Berglund var pälshandlare i Gamla Stan)

Idag innehas fastigheten av fam. Kira Sanders-Norlin och Stefan Norlin.

1907 bestämde sig pappa Rickard och mamma Ottilia för att åka ut till Gränö för att se vad de hade köpt för tomt. De startade från Slussen med en ångbåt som gick till Dalarö. När de kom till Ängsö blåste kapten i ångvisslan och "farfar" Oscar Söderberg rodde då ut och mötte båten. Mamma och pappa klev över relingen ner i roddbåten och blev förda iland.

De bestämde sig ganska snart för att bygga. Allt byggnadsmaterial bars upp från Strömbäcks västra strand.

Då Ture inte var upptagen av fisket hjälpte han till med byggnadsarbetet. Han hade då en lön av 50 öre i timmen. När han sedan gjorde stenfoten till det vita staketet, som pappa köpte på Konstindustriutställningen 1909 på Djurgården, fick han 75 öre i timmen.

1909 var det klart för inflyttning. Då kom pappa Rickard och mamma Ottilia med sina tre flickor, Lisa som då var tolv år, Margit som var tre år och jag själv som var ett år. /

Nästa bygge är Thure och Emma Söderberg som bygger på Gränö 1:30. Huset byggs i egen regi och står klart 1915

Nedan text från Ewa Anander och rör -Gränö 1:30/32 "Villa Söderberg" klar 1915 samt ladan som byggdes under 1990 talet

Vi köpte "ladtomten" 1:32 av Leif Lundin 1989 som i sin tur köpt den av Kurt Söderberg 1970. Jisses det var mycket slånbärsbuskar på den tomten. Vi röjde och eldade första åren, vi lånade även några får, för att få hjälp med att hålla efter sly. Så småningom byggde vi ladan på rester av en gammal grund som vi upptäckte bland alla buskar, rötter och sten. Det kan ha varit här som den äldsta byggnaden på Gränö har stått.

Under den här tiden brukade vi titta in hos Kurt och småprata lite och smaka på

hans inlagda strömningar. Senare på hösten -89 skulle Kurt åka till ålderdomshemmet I Vendelsö där han under senare år brukade bo under vintrarna, men han hade bekymmer med vad han skulle göra med katten Nisse under vintern. Men det löste sig med det, vi bodde bara en busshållplats från honom så Nisse kunde bo hos oss och Kurt kunde hälsa på honom när han ville. Glömmer aldrig när vi la till vid hans brygga för att hämta katten och Kurt stod där och vinkade Adjö till sin vän. Tyvärr så blev Kurt sjuk och gick bort på våren 1990.

Kurt Söderberg hade donerat Gränö 1:30 och Gränö 1:210 till Karolinska Sjukhuset

men pga. det höga ränteläget som rådde då sköts försäljningen upp. Nu hade vi då bygglov på 1:32 och chans att vara med och lägga bud på Kurts fastigheter. Nu var det bara och vänta och se hur det skulle gå. Det skulle bli en väldigt lång väntan.

I juli 1993 hade allt lösöre från 1:30 och 1:210 flyttats till Dalarö för auktion, vi var där tillsammans med andra Gränöbor några kändisar och många fler. Juli -94 nu var det klart, vi skulle få köpa huset med tillträde i slutet av augusti. / Ewa

Både fam. Blomdahl och Karlsson/Anander har en otroligt bra kunskap/förmåga och känsla för hur man bygger och renoverar snyggt och tidstypiskt.

Hade Gränö Fastighetsägare Förening haft något kulturpris skulle det få delas av familjen Blomdahl och Karlsson/Anander...För mig är det en glädje att bägge dessa familjer kom till Gränö och tog ansvar. Miljön är helt unik i närområdet och för mig känns det nästan som ett Skansen i miniatyr här på vårt Gränö.

På den gamla kartan från 1700 talet ser man också tydligt hur de små åkerlapparna har legat från den västra stranden till södra viken, samt ner till familjen Rosèn. Om man ska leta efter fynd från förr är det nog i jorden i dessa åkertegar man ska leta. /

Familjen Inga och Gillis Lindstam bygger på Gränö 1:13. Text Bob Lindstam "Ingatorp" 1938

Min pappa Gillis var född 1911 och var bara 25 år när beslutet togs 1936 om att bygga ett fritidshus på Gränö 1:13. Hur han och mamma Inga finansierade bygget vet jag inte om, men familjen var sparsamma och levde ett ordnat liv. Mamma jobbade på BP:s kontor på Värtavägen och pappa var polis på Östermalm. Några baren fanns inte än.

Tidigare hus på Gränö med omnejd har varit av karaktären sommarvillor med förebilder från tidigt 1900-tal i Stockholms skärgård. Men vårt hus kan nog beskrivas som en "sportstuga" med förebild av de byggfärdiga hus som nu började lanseras i olika huskataloger under 30-talet. Huset bestod av en storstuga med kök och ett sovrum. Ganska snart byggdes en öppen veranda till mot norr.

Här bodde mina föräldrar Inga och Gillis med barnen Maud (f.41) och Clas (f.44).

Huset är ca 30 kvm stort och dess huvudfasad vetter mot norr. Avståndet till vattnet är bara ca 20 meter. Förslaget var ett hus som marknadsfördes som Sportstugan "Lillan" vars planering stämmer med vårt hus så när som att verandan byggdes utanför vardagsrummet istället för som i vårt fall, köket. Denna stuga såldes av ett företag som heter Landsbro trävarubolag – sedermera Boro hus.

Jag förstår att pappa och mamma "lånat" modellen för huset från "Lillan", beställt virket själva och sedan låtit familjen Söderberg utföra bygget. Bygget påbörjades under hösten 1936 och sista leveransen av material var den 12 juni 1937

Skulle man beställt huset (byggmaterialet) direkt från tillverkaren skulle det ha kostat 1150 kronor men uppenbarligen valde man en annan väg då jag har kopior på virkesbeställningarna. Det mesta av virket kom från Tyresö Brädgård som då var en filial till Ivar Holmers brädgård på Fleminggatan 4... Totalsumman för detta bygge blev 2063 kronor

I mitt fall har pappas och mammas gästböcker och fotoalbum från Ingatorp varit denna loggbok och källa till information från svunnen tid. I gästboken skrev framförallt pappa ner små berättelser, som en dagbok över årets händelser. Pappa samlade också på sig den tidens dokument såsom kvitton, huskataloger m.m.

Jag hittar fortfarande gamla handlingar som pappa sparat när jag är uppe på våran vind ute på Gränö.

Gränös första sportstuga finns annars på södra delen av ön på

Sportstugerörelsen är stark på 30 talet. Om sportstugorna i Stockholmstrakten har Ann Katrin Pihl

Atmer skrivit utförligt i boken "*Livet som levdes här måste smaka vildmark*"

Gränö 1:38 / 1:239 1949 text Björn Gunnerholm

År 1949 köpte Einar och Sonja Gunnerholm sjötomten på östra sidan av ön.

Familjen Gunnerholm på Gränö 1949:

Nedan följer lite minnen och episoder från familjen Gunnerholms vistelse på Gränö och hur vi hamnade där.

Nedan följer en rad familjenamn som längre ned i texten kallas vid förnamn.

Ejnar Gunnerholm pappa
Sonja Gunnerholm mamma
Lars Gunnerholm äldste sonen
Per Gunnerholm mellan sonen
Björn Gunnerholm yngste sonen
Tage Nilsson en ungdomsvän till Ejnar

Ejnar och Tage var riktiga friluftsmänniskor och var ute i skärgården på olika ställen och fiskade, likaså vid Skånes kust där Tage kom ifrån. Ejnar gjorde lumpen i flottan och låg inkallad i flera år och Tage var vid Tullen så att vara på vatten i olika farkoster var naturligt för dem.

Så kom Sonja in i bilden då hon och Ejnar gifte sig och snart var det dags för första grabben att se dagens ljus. De handlingskraftiga karlarna Ejnar och Tage ansåg att nu var det dags att hitta ett bra ställe i skärgården där man kunde fiska ostört, spela kort och ta en grogg på kvällen. Snart fixade man ett ställe att hyra på Trollholmarna som ligger invid Viggsö där sedermera ABBA slog sig ned. Nu tog det fart på fisket och det visade sig att det var ruter i Sonja som snabbt anammade skärgårdslivets alla fröjder. Hon berättade långt senare att då hon för första gången blev hämtad av Ejnar och Tage på Viggsö dit Vaxholms båten angjorde "blev hon mycket imponerad av att se de två kraftkarlarna ro med var sitt par åror så det knakade i roddbåten". Efter ett par år så skulle hyresavtalet löpa ut och då var blev det till krigsråd på Trollholmarna. Vad göra nu? Fjärran från dagens belåningsekonomi och nära nollränta nagelfor man sparkonton och andra tillgångar. Jo, det räckte förmodligen till ett

köpa ett sommarviste, kanske inte en grosshandlarvilla men någon lite större tomt med stuga på och där man kanske kunde bygga på.

Exakt hur sökprocessen såg ut är delvis okänt. Men så mycket vet jag att även Sonjas bror Sture var på jakt efter ett ställe. Man tittade på flera olika öar och tomter. De blev mycket förtjusta i Jungfruholmen men en viss Advokat Sandart hann före! Morbror Sture fastnade för Stendörren och köpte en större tomt där och då tyckte Ejnar & Sonja & Tage det var dags att slå till på två tomter på Gränö, de hette då 1:38 och 1:39. Säljaren var en Löjtnant vars fru tyckte det var för ensligt i skärgården. Ejnar och de andra tyckte Gränö var toppen särskilt med tryggheten att det fanns bofasta där dvs Ture & Emma och Kurt Söderberg.

Vid köpet fanns det ett rött hus på 1:39 som numera heter 1:239. Huset hade öppen veranda som snabbt byggdes in för att öka på boytan. Huset står fortfarande kvar och fungerar fint.

Vid denna tid var det inte många tomter på sydöstra Gränö som var bebyggda, endast Sotarmästarens numera Häggströms, Berglunds och Hedmans numera, Ståhle. Telefon installerades först flera år senare och Emma Söderberg var orolig för hur ”unga frun” skulle klara sig i Skogsparken. Kurt skickades dit med jämna mellanrum för att säkerställa att allt stod rätt till särskilt då Sonja var ensam med de små barnen ibland långt in på hösten innan skolåren.

Lars föddes 1946 och Per 1948 så i det 35 kvm stora huset fick alla plats inklusive gästande mormor Iréne och farfar Fredrik.

På senhösten 1953 stod det klar att Sonja väntade barn igen. Nu var goda råd dyra, hur skulle man nu få plats i stugan på Gränö? Nytt krigsråd i familjen och beslut om att bygga ett nytt hus, det bruna huset som ligger högst upp på branten. Huset uppfördes under hösten 1954. Allt material bars upp under sommaren av Ejnar, Tage, Sonja, Lars och Per allt efter bästa förmåga. När sommaren var slut flyttade familjen in till stan och kvarlämnade konstruktionsritningar och platsmarkeringar till de två byggarna som skulle bygga huset. Man kom också överens om att de skulle ringa från Söderbergs telefon om det var några oklarheter under byggets gång. En månad gick och intet ljud från byggarna. Efter ytterligare någon vecka ringde Ejnar hem till en av byggarnas fru och undrade lite oroligt om hon hört något från sin man. Nej, så var inte fallet, hon undrade då om det fanns sprit i boningshuset och Ejnar medgav att det fanns nog ett antal flaskor, varpå frun direkt sa ”då har vi förklaringen, de dricker ur allt innan de börjar jobba men sen brukar allt ordna sig!” Mycket riktigt, några veckor senare meddelade de att allt gått ”enligt ritningarna” och huset var klart ”bara att flytta in”. Detta var sent på hösten och man kom överens om att göra slutbesiktning tidigt på våren. Under tiden föddes Björn i december 1954./Björn

I början av 2000-talet uppförde Björn & Carin ett nytt hus på 1:239 som medger året runt boende på ön. Byggdelarna flögs upp med hjälp av helikopter och det gick rekordsnabbt att få byggelementen på plats. Massor av annat material behövdes och återigen skedde vanskliga färder med Lasse Northuns ”nya kofärja” som var en nedkapad Flipper som uppförde sig som ett sladdrigt äggskal i krabb sjö. Men som vanligt med hjälp av Lasse och Guds försyn gick inget överbord.

Gränö 1:159 /1:156 text Leif Eriksson/Agneta Sjöman 1980-talet

Vår anknytning till Gränö har en lång förhistoria. Agneta tillbringade somrarna på Dalarö som liten och från tretton års ålder bodde hon där året runt. När vi träffades vintern 1969–70 vandrade vi på isen i sträng kyla ända ut till Dalarö Skans. Agnetas mamma dog 1974 och under ett par alltför korta år bodde vi i hennes röda vackra hus på Birger Jarlsvägen vid Amerikaberget. Sen lyfte livets starka och oberäkneliga vindar bort oss från Dalarö i åtskilliga år men vi längtade hela tiden tillbaka.

Vi hyrde på olika ställen i skärgården när vår dotter Hille var liten; på Rånö där Stockholms stad har små billiga stugor man kan hyra en eller max två veckor, på Föglö i Ålands skärgård och på Torö som vi paddlade runt med hjälp av saftmuggar när vinden övergav oss.

Det blev alltmer olustigt att inte veta var vi skulle tillbringa sommarsemestern. Ibland drog vi riktiga nitlotter när vi hyrde stugor. Längtan efter att ha ett eget ställe att återkomma till växte och vi åkte runt och tittade på ställen från Gräsö i norra Roslagen till Ornö i Södertörn. Vi kretsade oftast runt Dalarö som vi kände att vi hade svikit. Vår dotter Hille döptes och konfirmerades i Dalarö kyrka. Agnetas föräldrar ligger begravda på Dalarö kyrkogård på första raden parkett mot Vadviken.

Våren 1982 såg Agneta en annons i Dagens Nyheter med texten "Barnvänlig tomt mot sjön säljes" på Gränö. Tomten hade varit utannonserad flera gånger. Leif var först ute och tittade på tomten som låg högt uppe på ett berg och blev överväldigad. När Agneta och Hille och såg tomten och vi kunde se Dalarö kvarn från bergstoppen var saken avgjord. Trots att tomten hade ett stup på trettio meter ned i sjön. 1983 bygger vi ett hus, det minsta och billigaste vi hittade på husexpon vid Skogskyrkogården.

1983 bygger vi ett hus, det minsta och billigaste vi hittade på husexpon vid Skogskyrkogården. Leifs föräldrar Ragnar och Greta hjälpte till med att röja för grunden annan dag pingst den 23 maj. Leif vandrade uppför berget på en slingrande stig med cementen till plintarna i ryggsäcken. Då insåg vi att det inte gick att bära ett prefabricerat hus uppför det höga branta berget. Vi strök braskaminen med mera och beställde en helikopter. Huset var ett fabriksstillverkat hus i legobitar som levererades till hamnen i Dalarö. En pråm från varvet på Korsholmen fraktade byggsatsen till Norrsundet mellan Gränö och Ängsö. Ett stort uppbåd av vänner och arbetskamrater hjälpte till att lasta och ta emot lyften från helikoptern som flög upp allt från pråmen till berget. I en eka i sundet satt Knut Söderberg och tittade på spektaklet, vi fick en stark känsla av att han ansåg det som grovt fusk att ta helikopter till hjälp istället för att bära upp virket.

2013 har vi fått tips från Bob om att kontakta Kjell och Sauli som hjälpt Micke på Jungfruholmen att bygga. Vi vill rusta upp vår med åren slitna stuga som börjar kännas trång. Hösten och vintern bygger dom till en farstu, ett stort utedäck och gör vårt stora rum större med fler fönster. Dom blir klara först när snön fallit och det blåser halv kuling när dom ska gå till Waxholmsbåten. I snögloppet går dom vilse och ringer till Leif på mobilen och frågar var dom är! Det visar sig att dom gått rakt uppför berget vid Kocks tomt och står förvirrade uppe på Björn och Maries tomt. Vi släpper inte

telefonkontakten förrän dom står uppe på berget ovanför Waxholmsbryggan och skymtar väntkuren i snöyran. Utmattade hann dom precis med båten.

Hösten 2015 har vi fått startbesked för att bygga en Attefallsstuga uppe på vårt berg. På nytt kommer en helikopter från parkeringsplatsen vid Dyviksvägen i Tyresö Brevik till Gränö med materialet till en stuga uppe på berget. En stuga som redan har många namn: Undantaget, Skrivarstugan, Vindbådan, Nystuggu, Gäststugan, Bergshyddan. Återstår att se vilket namn som fastnar.

Del 3 handlar lite om män och kvinnor som bott på Gränö samt lite om fisket

Bob Lindstam den 12 december